

Geen half werk

Anne Marijke Steen*

"Wat hebben vrouwen aan de winst van D66?" luidt de kop van een kritisch artikel in het maandblad OPZIJ van mei 1990. Het artikel zelf heb ik met gekromde tenen gelezen. De in het artikel genoemde voorbeelden zijn weliswaar in mijn ogen niet representatief voor D66 als geheel, maar het zette me wel aan het denken.

Daarbij doel ik op D66 als geheel. Dit image zou minder afhankelijk moeten zijn van uitsluitend de inspanningen van Louise Groenman, die terecht in genoemd artikel gekwalificeerd wordt als "al jarenlang een vasthoudend voorvechtster van vrouwenbelangen. Bij D66 is iedereen gelijk en is het emancipatieaspect geïntegreerd in het beleid en activiteiten, zal menigeen mij tegenwerpen.

Is dat werkelijk ook zo?

Een degelijke analyse van de positie van vrouwen binnen D66 en van diverse beleidsnota's zal aantonen dat dit niet het geval is.

In een artikel in dit tijdschrift van december 1989 met een analyse van de D66-overwinning bij de Tweede Kamerverkiezingen is het emancipatieaspect zozeer geïntegreerd dat dit in het geheel niet zichtbaar is. Het D66-verkiezingsprogramma noemt als perspectief een toekomst, waarin zelfstandige, weerbare, wezenlijk gelijk behandelde burgers en burgeressen niet langs elkaar heen leven, maar in samenwerking hun verantwoordelijkheden aanvaarden op grond van hun eigen vrije keuze. Van een dergelijke toekomst zijn wij nog ver verwijderd. Wijzigingen in de positie van vrouwen treden wel degelijk op. Dit gaat echter te weinig gepaard met structurele veranderingen, die bijdragen aan wezenlijke gelijke behandeling of echt keuzevrijheid voor vrouwen.

Een enkel voorbeeld. De arbeidsdeelname van vrouwen groeit. Tegelijkertijd is er nog steeds sprake van een sterke beroepscheiding en van een oververtegenwoordiging van vrouwen in lagere functies in deeltijdbanen en zgn. flexibele arbeidsrelaties. De onbetaalde arbeid binnenshuis blijft nog steeds ongelijk verdeeld: vrouwen besteden drie keer zoveel uren per week aan huishouding en verzorging als mannen

** De auteur is directeur Coördinatie Emancipatiebeleid van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, maar heeft het artikel op persoonlijke titel geschreven.*

daaraan besteden (gemiddeld 28 en 10 uur). Zelfs voor de 1990-generatie geldt dat meisjes tweemaal zoveel tijd aan huishoudelijke en verzorgende taken besteden als jongens.

De verdeling van de onbetaalde arbeid buitenshuis laat ook een scheef beeld zien. Vrouwen benutten de hen resterende tijd verzorgend en hulpverlenend, terwijl mannen zich bezighouden met besturen of studeren, d.w.z. activiteiten die hun positie op de maatschappelijke ladder kunnen verbeteren. Is er niet een ontwikkeling gaande die betekent, dat mannen méér macht kunnen verwerven, maar vrouwen machtelozer worden? De tijd en energie ontbreekt vrouwen eenvoudigweg soms al om een loopbaan op te bouwen, laat staan om daarnaast interessante bestuurs- of politieke functies te vervullen.

In de komende periode moet daarom een eerlijker verdeling van de onbetaalde arbeid hoog op de politieke agenda. Het is een essentiële voorwaarde vóóraf om de machtsongelijkheid tussen mannen en vrouwen te verminderen. Hoewel uiteraard veel te zeggen is over de taak van de overheid ter verbetering van de positie van vrouwen, past dat niet in het bestek van dit artikel en beperk ik mij nu tot hetgeen de D66-bijdrage kan zijn.

Algemeen emancipatiebeleid

In deze fase van het emancipatiebeleid gaat het niet meer om bewustwording bij vrouwen zelf of om mooie intenties, maar om een daadwerkelijke andere verdeling van macht en middelen. Begrijpelijkerwijze roept dat sterke weerstand op bij gevestigde ordes. In sommigen hoeken van de samenleving worden dan ook het geluid sterker, dat het nu wel mooi genoeg geweest is met de extra aandacht voor vrouwen. Een partij als D66, die niet vlucht in behoudzucht, maar zich voorstaat op haar mentaliteit van onbevangen vooruitdenken, denkt daar anders over. Democraten verwerven macht om die vervolgens eerlijker te verdelen, ook over mannen en vrouwen. Emancipatiebeleid moet derhalve krachtig worden voortgezet in de komende jaren.

Gelet op de knelpunten is voornamelijk naast integratie en regulier beleid specifiek beleid nodig. Te veel gaat beleid uit van stereotype situaties en vanzelfsprekendheden, waarin vrouwen zich nauwelijks kunnen herkennen. De afwijkende positie van andere knelpunten voor en daarmee ook alternatieven in aanpak en oplossingen voor vrouwen moeten zichtbaar worden gemaakt.

De motie-Groenman (voor rijksoverheidsbeleid) betreffende een passage over de gevolgen van voorstellen en maatregelen voor de positie van vrouwen

zou ook intern binnen de partij invulling moeten krijgen. In hoeverre dragen voorstellen bij aan de door D66 beoogde toekomst?

Positie van vrouwen in de politiek

Een evenredige positie voor vrouwen in de politiek is naast een eis van democratie, evengoed een eis van rechtvaardigheid. Bovendien heeft onderzoek duidelijk gemaakt dat het ook een essentiële voorwaarde is om te bereiken dat meer met vrouwenbelangen rekening gehouden wordt. Op medezeggenschapsterrein kan een parallel getrokken worden. Ook daar blijkt: hoe meer vrouwen in de ondernemingsraden zitten, hoe meer aandacht dezen ondernemingsraden geven aan emancipatie-onderwerpen. Er is een belangrijke relatie tussen de mate van deelname bij vrouwen aan de politieke besluitvorming en de mogelijkheden de positie van vrouwen te verbeteren.¹

Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1919 stonden vrouwen voor het eerst kandidaat: 88 vrouwen verwierven een zetel. Bij de meest recente gemeenteraadsverkiezingen in maart dit jaar is het percentage gestegen tot iets boven de 20%. Zijn er nog eens 70 jaar nodig om een meer gelijkwaardige positie voor vrouwen in de politiek te realiseren. Bij uitstek ligt op dit terrein een kans voor D66 om haar vernieuwingsgezindheid en haar image van een partij, die zich krachtig voor vrouwen inzet waar te maken. De positie van vrouwen binnen D66 heeft de partij voor een belangrijk deel in haar eigen macht, een duidelijk profiel zou goed mogelijk zijn.

28 uur

In Binnenlands Bestuur² stond kortgeleden dat D66 om de verhouding na de verkiezingen van 21 maart 1990 recht te trekken er 60 burgemeesters bij zou moeten krijgen, een prima gelegenheid om daarbij vooral voldoende vrouwen te stimuleren om te solliciteren. Uiteraard ben ik me bewust van problemen die profielen van vertrouwenscommissies kunnen opleveren. Dit is evenwel extra reden om de gerichte activiteit te ondernemen om een talentenbank op te zetten voor D66-vrouwen, die lokale bestuurservaring hebben, die deze ervaring in deze periode aan het opbouwen zijn of die vergelijkbare bestuurservaring hebben. Via hun stem in gemeenteraden en vertrouwenscommissies zouden D66-ers zich moeten verzetten tegen het opnemen in profielen van uitsluitend ervaring als wethouder. Relevante werkervaring is

bestuurlijke ervaring, maar die kan ook op andere wijze opgedaan worden. Waarom nu dan een vereiste stellen, waaraan vrouwen (nog) minder kunnen voldoen?

Bovendien gaat voor vrouwen in het algemeen al lang niet meer op zoals in bovengenoemd artikel gesuggereerd wordt: "De eerste acht jaar van hun c.v. waren ze moeder, daarna raadslid en nu solliciteren ze als burgemeester....". Van die stereotypen, die niet meer in overeenstemming zijn met de werkelijkheid bedoel ik dus!

Er zou een heldere analyse gemaakt moeten worden van de deelname van vrouwen aan politieke functies in D66-verband. Daarbij denk ik zowel aan functies, waarin je "van buiten" gekozen of benoemd wordt als aan bijvoorbeeld de vele bestuursfuncties binnen de partij. Per soort functie moet nagegaan worden, welke beïnvloeiingsmogelijkheden er zijn, welke verbetering nagestreefd moet worden en wat daarvoor nodig is. Vanzelfsprekend maakt het enig verschil of het gaat om gemeenteraadsleden, om burgemeesters of om deelname in het Hoofdbestuur van D66. Positieve actie kan door de fracties veel sterker bepleit worden indien in eigen huis een zichtbaar resultaat geboekt is. Minder zichtbare ongelijke behandeling gaat vaak schuil in interne procedures, zoals bij selectie voor bestuursfuncties of kandidaatstelling. Ook deze elementen verdienen aandacht³. Illustratief vind ik overigens dat in de Democraat van 4 april 1990 in enkele artikelen over de gemeenteraadsverkiezingen geen woord gewijd wordt aan vrouwen onder de kiezers of gekozenen. Het verkiezingsprogramma parafraserend (zie Inleiding-Waardigheid): Er moet eindelijk ernst worden gemaakt met de consequenties van de emancipatie van vrouwen. Als D66 kunnen we ons geen half werk permitteren!

Vreemd genoeg heeft D66 op dit punt op het behoudende CDA iets in te halen. De analyse en een begin van een positief actieplan zijn daar reeds gereed. Willen we de geboekte winst behouden, een zeer groot deel van onze kiezers blijven aanspreken en een daadwerkelijk stap zetten in de richting van de door D66 beoogde toekomst, dan is zichtbare aandacht voor de verbetering van de positie van vrouwen, om te beginnen in eigen huis, geboden.

Noten:

1. Vergelijk het proefschrift van Monique Leyenaar: "De geschade eerlijkheid, Politiek gedrag van vrouwen en mannen 1918-1988".
2. Binnenlands Bestuur van 27 april 1990, blz. 17.
3. Zie ook het artikel Gemeenteraadsverkiezingen en D66-vrouwen van Annelies van Maanen in De Democraat van 2 mei 1990, blz. 7.